

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

סיוע לחיילים בודדים בצה"ל

מוגש לוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות

כתיבה: איתי פידלמן

אישור: שלי לוי, ראש צוות

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

ב' בכסלו תשע"ד

5 בנובמבר 2013

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240/1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

תמצית

מסמך זה נכתב לבקשת יו"ר ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות של הכנסת חה"כ יואל רזבוזוב ועניינו **סיוע לחיילים בודדים מובהקים המשרתים בצה"ל**. במסמך יוצגו הסיוע הניתן לחיילים אלה במהלך השירות הצבאי, נתונים על מספר החיילים הבודדים המשרתים בשירות סדיר בצה"ל, נתונים על הסיוע הכספי שחיילים אלה זכאים לו, דרכי הסיוע הנוספות מלבד הסיוע הכספי, ועוד.

מן המסמך עולים, בין היתר, הממצאים האלה:

- חייל בודד מובהק הוא חייל שהתייתם משני הוריו, או חייל שהוריו מתגוררים בחו"ל דרך קבע, בין שעלה לארץ בגפו ובין שהוריו היגרו לחו"ל או יצאו לשליחות בחו"ל לתקופה של חצי שנה ויותר. בנוסף, ישנם חיילים בודדים חסרי עורף משפחתי שהם חיילים שיש להם קרובי משפחה מדרגה ראשונה בישראל אך הם אינם מקיימים עמם קשר או אינם נתמכים על-ידם;
- בשנת 2012 שירתו בצבא 5,741 חיילים בודדים, ובהם 3,498 חיילים בודדים מובהקים (61% מכלל החיילים הבודדים באותה שנה);
- חיילים אלה מקבלים סיוע כספי מגורמים שונים: צה"ל, משרד העלייה והקליטה ומשרד הבינוי והשיכון, וכן ניתן להם סיוע נוסף מהאגודה למען החייל. הסוכנות היהודית ועמותות מהמגזר השלישי מסייעות אף הן לחיילים בודדים בתחומים שבהם משרדי הממשלה והצבא אינם מסייעים להם, ובעיקר במתן תמיכה רגשית;
- בסיוע שנותן צה"ל לחייל בודד קרבי נכללים דמי קיום ותלושים לרכישת מזון, והוא עומד על 1,609 ש"ח בחודש; נוסף על כך, משרד העלייה והקליטה מסייע לחייל בודד עולה בסכום של 352 ש"ח בחודש ולחייל בודד עולה מאתיופיה בסכום של 528 ₪.
- צה"ל מסייע לחייל השוכר דירה בשוק החופשי בסכום של 1,046 ש"ח בחודש. נוסף על כך, משרד הבינוי והשיכון מסייע לחיילים בודדים השוכרים דירה בסכום של 402 ש"ח בחודש, ולחיילים בודדים שעלו לישראל לפני ה-31 בדצמבר 2008 ומתגוררים באזורי עדיפות לאומית א' או ב', בסכום של 603 ש"ח בחודש;
- כלל הסיוע לחייל בודד עולה המשרת בשירות קרבי יכול להגיע ל-3,610 ש"ח בחודש, וחייל בודד עולה מאתיופיה יכול להיות זכאי אף ל-3,786 ש"ח בחודש. נוסף על כך, חיילים בודדים זכאים להנחה בתשלומי חשמל ולפטור מתשלומי ארנונה ומאגרה לרשות השידור;
- באוגוסט 2013 קיבלו 469 חיילים סיוע בשכר דירה ממשרד הבינוי והשיכון; בדירות האגודה למען החייל התגוררו כ-530 חיילים, ובבתי החייל – כ-1,200 חיילים;
- על אף הסיוע שמעניקים הצבא ומשרדי הממשלה לחיילים בודדים מובהקים – שכאמור, אפשר שיגיע ל-3,610 ש"ח בחודש ול-3,786 ש"ח בחודש ליוצאי אתיופיה (כולל דמי קיום, תלושי מזון וסיוע בשכר דירה) לחיילים בודדים המשרתים כלוחמים – לא ברור אם סיוע זה אכן מספיק ואם הוא מאפשר לחיילים בודדים רמת החיים הולמת, בעיקר לנוכח עליית מחירי הדיור והמזון בישראל בשנים האחרונות. צה"ל לא השיב על שאלתנו אם עדכן את הסיוע בשכר דירה ובדמי קיום שהוא מעניק לחיילים בודדים והתאים אותו לעלייה זו. הסיוע של משרד הבינוי והשיכון לא הותאם לעלייה האמורה במחירי השכירות וגם בסיוע של המשרד לקליטת העלייה לא חל שינוי. לדברי גורמים בחלק מהעמותות הפועלות בתחום, התמיכה הכלכלית בחיילים בודדים אינה מספיקה ובמקרים רבים חיילים אלה צוברים חובות במהלך השירות הצבאי;

- בשנים האחרונות קטן מספר החיילים שקיבלו סיוע מהאגודה למען החייל, בין היתר בעקבות ירידה בתרומות שהאגודה מגייסת.

1. רקע

השירות הצבאי הוא תקופה הכרוכה בקשיים פיזיים ונפשיים שונים, בשל מגוון רחב של גורמים הקשורים לשירות. חיילים בודדים שמשפחתם אינה נמצאת בישראל או שהם מנותקים ממשפחתם לא רק נדרשים להתמודד עם קשיים אלה ללא תמיכת ההורים אלא עליהם לדאוג לעצמם למקום מגורים ולכלכל עצמם בתקופת השירות.

לפיכך, יש חשיבות רבה במתן סיוע כלכלי לחיילים בודדים ואף בתמיכה רגשית בהם. הסיוע הכלכלי לחיילים בודדים ניתן על-ידי צה"ל ומשרד הביטחון וכן על-ידי משרדי ממשלה נוספים: משרד העלייה והקליטה ומשרד הבינוי והשיכון. האגודה למען החייל, הסוכנות היהודית ועמותות שונות מסייעות אף הן לחיילים בודדים; העמותות עוסקות בעיקר בתמיכה הנפשית בחיילים אלה ובמציאת משפחות מאמצות. בנספח למסמך זה מוצגת טבלה המסכמת את ההטבות שהחיילים הבודדים זוכים להן מהגופים השונים הפועלים בתחום.¹

2. חייל בודד – הגדרה

חייל יכול להגיש בקשה להכרה בו כחייל בודד בצה"ל הן לפני השירות הצבאי, באמצעות לשכת הגיוס האזורית, והן לאחר הגיוס, בפנייה לגורמים הרלוונטיים ביחידה שבה הוא משרת.² ככלל, יש שתי קבוצות של חיילים בודדים בצה"ל, חיילים חסרי עורף משפחתי וחיילים בודדים מובהקים:

חייל חסר עורף משפחתי הוא חייל שיש לו קרובי משפחה מדרגה ראשונה בישראל אך הוא אינו מקיים עמם קשר או אינו נתמך על-ידם. בקטגוריה זו נכללים גם חיילים שעד גיל 18 התגוררו במשפחת אומנה.

חייל בודד מובהק הוא "חייל שהתייתם משני הוריו, או חייל שהוריו מתגוררים בחו"ל בדרך קבע, בין אם עלה לארץ בגפו, ובין אם הוריו היגרו לחו"ל או שיצאו לשליחות בחו"ל לתקופה של חצי שנה ויותר". מסמך זה יתמקד בחיילים בודדים מובהקים.

זכויותיו של חייל בודד מובהק מוסדרות בפקודת מטכ"ל 35.0808, שכותרתה "חיילים בודדים – עקרונות, זכויות ונהלים – שירות חובה", שעודכנה לאחרונה במאי 2013.³ פקודה זו חלה רק על קצינים וחוגרים בשירות חובה שאינם נשואים ואינם זכאים לתשלומי משפחה.⁴ חייל העומד בקריטריונים והוכר בידי צה"ל כחייל כבודד מקבל תעודה המקנה לו סיוע והטבות שונות.

הזכאות להכרה בחייל בודד מובהק היא עד סיום שירות החובה וכל עוד הוא עומד בקריטריונים שהוצגו לעיל. אם הוריו של החייל נמצאים בשליחות בחו"ל, הזכאות נמשכת עד למועד סיום השליחות או עד לסיום שירות החובה, המוקדם שבהם.

¹ למידע נוסף ראו הנספח למסמך זה.

² למידע נוסף על תהליך ההכרה בחייל כבודד, על כל שלביו, ראו אתר האינטרנט של דובר צה"ל, סעיפים 13-22 לפקודת מטכ"ל 35.0808, 30 בספטמבר 2013.

³ פקודה זו פורסמה לראשונה בשנת 1975 ומאז עודכנה פעמים מספר, ובפעם האחרונה במאי 2013. מקור: רס"ן ענת קוציינסקי, ראש מדור תנאי שירות ולחימה, צה"ל, מכתב, 17 באוקטובר 2013.

⁴ סוגיית תשלומי משפחה מוסדרת בפקודת מטכ"ל 35.0210, תאריך כניסה: 17 באוקטובר 2013.

להלן מספרי החיילים הבוודים שהוכרו בידי צה"ל בשנים 2002-2012:⁵

שנה	חיילים בוודים מובהקים	חיילים חסרי עורף משפחתי	כלל החיילים הבוודים
2002	3,551	2,781	6,332
2003	3,679	2,600	5,350
2004	3,128	2,182	5,310
2005	2,966	2,144	5,110
2006	2,898	2,357	5,255
2007	2,824	2,746	5,570
2008	4,270	1,816	6,086
2009	3,150	2,018	5,168
2010	3,393	2,063	5,456
2011	3,885	1,970	5,855
2012	3,498	2,243	5,741

מן הטבלה עולים, בין היתר, הממצאים האלה:

- מספרם של כלל החיילים הבוודים (חסרי עורף משפחתי וחיילים בוודים מובהקים) היה בשנים 2002-2012 כ-5,500 חיילים בשנה בממוצע. מספר החיילים הגדול ביותר היה בשנת 2002 – 6,332 חיילים, והמספר הקטן ביותר היה בשנת 2005 – 5,110 חיילים.
- שיעור החיילים הבוודים המובהקים בכלל החיילים הבוודים עמד בשנים אלה על כ-60% בממוצע;
- מספר החיילים הבוודים המובהקים בשנת 2012 דומה למספרם בשנת 2002. עם זאת, בשנים אלו חלו שינויים ניכרים במספרי החיילים הבוודים המובהקים. בשנים 2003-2007 חלה ירידה של כ-23% במספר החיילים המובהקים, מ-3,679 בשנת 2003 ל-2,824 בשנת 2007; בשנת 2008 מספרם עלה ל-4,270 (עלייה של 50%), ובשנה זו היה מספרם הגבוה ביותר בעשור האחרון;

⁵ סא"ל חיה אדלר, ראש ענף חובה ומילואים בצה"ל, מכתב, 8 באוגוסט 2013.

בשנת 2009 ירד מספרם ל-3,150, ירידה של כ-26% בהשוואה לשנת 2008; בשנים 2009-2012 היו בממוצע כ-3,400 חיילים בודדים מובהקים בשנה.

מצה"ל נמסר כי כ-80% מהחיילים הבודדים המובהקים הם חיילים שעלו לארץ בגפם, והיתר הם חיילים שהוריהם הם אזרחי המדינה המתגוררים דרך קבע בחו"ל.⁶

יצוין כי משרד הביטחון לא השיב על שאלתנו מהו מספר החיילים שהגישו בקשה להכרה בהם כחיילים בודדים, ולכן אין לדעת מהו שיעורם של החיילים שהוכרו כחיילים בודדים בכלל החיילים שהגישו בקשה להכרה בהם כאמור.

להלן יוצגו שני התחומים שבהם מסייע צה"ל לחיילים בודדים: דמי קיום ומענקים לרכישת מזון; ותמיכה בשכר דירה.⁷

3. דמי קיום ומענקים לרכישת מזון

כל חייל בשירות חובה בצה"ל זכאי לדמי קיום חודשיים.⁸ הסכום שנקבע לדמי הקיום הוא סכום בסיס, וחיילים בשירות קרבי זכאים לתוספת לחימה. מרכיב הבסיס הוא בסכום של 352.5 ש"ח בחודש ותוספת הלחימה היא בסכום של כ-350 ש"ח בחודש. נוסף על תוספת הלחימה משולם לחייל עוד תשלום, הנקבע על-פי רמת הסיכון של השירות הצבאי. למשל, חייל ברמת הסיכון הגבוהה ביותר מקבל 158 ש"ח בחודש, ואילו חייל ברמת הסיכון הנמוכה ביותר מקבל כ-30 ש"ח. לסיכום, משכורתו של חייל קרבי בשירות חובה בצה"ל יכולה להגיע עד לסכום של כ-860 ש"ח בחודש.⁹

לחייל בודד, לעומת זאת, נקבע סכום בסיס כפול מזה המשולם לחייל שאינו בודד, כלומר 705 ש"ח בחודש. אשר לתוספת הלחימה, חיילים בודדים המשרתים כלוחמים זכאים לתוספת לחימה כמו שאר החיילים הקרביים בצבא, אולם הם זכאים לתשלום נוסף של 138-276 ש"ח. לסיכום, משכורתו של חייל בודד המשרת כחייל קרבי יכולה להגיע עד לסכום של כ-1,500 ש"ח בחודש.

להלן טבלה המסכמת את המרכיבים השונים של דמי הקיום הניתנים לחיילים קרביים בודדים לעומת חיילים קרביים שאינם חיילים בודדים:¹⁰

חייל קרבי שאינו חייל בודד (בש"ח לחודש)	חייל קרבי בודד (בש"ח לחודש)	
352.5	705	תשלום בסיס
350	350	תוספת לחימה
158-30	158-30	תוספת בהתאם לרמת הסיכון
-	276-138	תוספת לחימה נוספת לחייל

⁶ שם.

⁷ נוסף על סיוע זה, הצבא מציע סיוע במקרים פרטניים, כגון השתתפות בהוצאות הקשורות לעריכת חוזה לשכירת דירה ומענק נישואים, אם החייל מתחתן תוך כדי השירות. למידע נוסף ראו סעיף 4 (ג) (ד) [בפקודת מטכ"ל 35.0808](#).

⁸ דמי קיום חודשיים הם למעשה המשכורת הצבאית הבסיסית של החיילים.

⁹ סא"ל חיה אדלר, ראש ענף תנאי שירות חובה ומילואים בצה"ל, מכתב, 8 באוגוסט 2013; שיחת טלפון, 16 באוקטובר 2013.

¹⁰ שם.

		בודד
860.5	1,489	סך הכול דמי קיום מקסימליים

נוסף על הסיוע שפורט לעיל, הצבא מעניק לכל החיילים בודדים תלושים לרכישת מזון בסכום של 120 ש"ח בחודש. כלומר סכום הסיוע החודשי הכולל של צה"ל לחייל קרבי בודד הוא עד 1,609 ש"ח בחודש.

נוסף על תמיכת צה"ל ומשרד הביטחון בחיילים בודדים, המשרד המרכזי המטפל בעניינם של חיילים עולים הוא משרד העלייה והקליטה. המשרד תומך בחיילים מקבוצות אוכלוסייה שונות, ובהן חיילים עולים בודדים, חיילים יוצאי אתיופיה וחיילים עולים הבאים מרקע סוציו-אקונומי נמוך (המקבלים תשלומי משפחה). תמיכת המשרד היא בשני ערוצים מרכזיים: תמיכה כספית וליווי החייל בהתמודדותו עם רשויות הצבא.¹¹

על-פי הגדרות המשרד, חייל עולה חדש שהוכר על-ידי צה"ל כחייל בודד ואשר התחיל את שירותו הצבאי בתוך 5 שנים מיום קבלת מעמד עולה, זכאי למענק כספי של 352 ש"ח בחודש נוסף על משכורתו הצבאית. חייל עולה חדש מאתיופיה שהוכר על-ידי צה"ל כחייל בודד זכאי לסיוע אם התחיל את שירותו הצבאי בתוך 10 שנים מיום קבלת מעמד עולה, והוא יקבל מענק של 528 ש"ח – סכום הגבוה ב-50% מהמענק שניתן לחייל בודד אחר. חייל בודד תושב חוזר הנמצא בתקופת הזכאות, כלומר הוא התגייס בתוך השנתיים המזכות אותו במעמד של תושב חוזר, זכאי אף הוא למענק כספי של 352 ש"ח.¹²

להלן טבלה ובה פירוט הסיוע שנתן משרד העלייה והקליטה בשנת 2012:¹³

תנאי סף	היקף הסיוע (בש"ח לחודש)	מספר חיילים	
גיוס תוך 5 שנים מיום קבלת מעמד עולה	352	3,153	חיילים בודדים
גיוס תוך 10 שנים מיום קבלת מעמד עולה	528	137	חיילים בודדים יוצאי אתיופיה
		3,290	סה"כ

מן הטבלה עולה כי רק חלק קטן מהחיילים הבודדים המקבלים סיוע ממשרד העלייה והקליטה, כ-4%, הם חיילים יוצאי אתיופיה. אשר לפער בין נתוני משרד העלייה והקליטה על מספרי החיילים הבודדים שקיבלו סיוע בשנת 2012 (3,290 חיילים בודדים) ובין נתוני הצבא (3,498 חיילים), לדברי מר יעקב דנון, ראש תחום צה"ל ותפקידים מיוחדים במשרד העלייה והקליטה, הוא נובע מתנאי סף מחמירים יותר לקבלת תמיכה מהמשרד, המבוססים גם על מועד העלייה לישראל.

¹¹ ליווי החייל בהתמודדותו עם רשויות הצבא משמעו, בין היתר, קשר עם יחידות הצבא המופקדות על רווחתו, פגישות עם חיילים בבסיסים שונים בארץ, קשר עם סגלי ת"ש שונים בצבא, הסברה במסגרת ההכשרות בצה"ל ועוד.

¹² אתר האינטרנט של משרד העלייה והקליטה, תאריך כניסה: 28 באוקטובר 2013.

¹³ יעקב דנון, ראש תחום צה"ל ותפקידים מיוחדים, משרד העלייה והקליטה, מכתב, 28 באוקטובר 2013.

לסיכום, כלל הסיוע מצה"ל וממשרד העלייה והקליטה לחייל בודד (קרבי) עומד על 1,961 ש"ח בחודש לכל היותר, ואם מדובר בחייל בודד קרבי עולה מאתיופיה, הסיוע הוא עד 2,137 ש"ח בחודש.

נוסף על חיילים בודדים, משרד העלייה והקליטה מסייע באמצעות תשלומי משפחה לחיילים עולים ממעמד סוציו-אקונומי נמוך ולכלל החיילים יוצאי אתיופיה שהתגייסו תוך 10 שנים ממועד קבלת מעמד עולה גם אם לא הוכרו כחיילים בודדים. להלן פירוט של הסיוע לחיילים אלה בשנת 2012:¹⁴

תנאי סף	היקף הסיוע (בש"ח לחודש)	מספר חיילים	
גיוס תוך 5 שנים מיום קבלת מעמד עולה	352	117	חיילים עולים המקבלים תשלומי משפחה
גיוס תוך 10 שנים מיום קבלת מעמד עולה	352	77	חיילים יוצאי אתיופיה המקבלים תשלומי משפחה
גיוס תוך 10 שנים מיום קבלת מעמד עולה	352	1,629	חיילים יוצאי אתיופיה

מן הטבלה עולה כי שיעור החיילים יוצאי אתיופיה המקבלים תשלומי משפחה בכלל החיילים המקבלים תשלומי משפחה על-ידי המשרד עומד על כ-40%. כמו כן, אומנם רק 137 חיילים בודדים הם יוצאי אתיופיה, אך המשרד מסייע גם ל-1,629 חיילים יוצאי אתיופיה שאינם חיילים בודדים, והם מקבלים סיוע בסכום הסיוע שניתן לחייל בודד שאינו יוצא אתיופיה.

4. דיור

לחיילים בודדים מוצעים כמה פתרונות דיור: סיוע בשכר דירה לחיילים השוכרים דירה בשוק החופשי; מגורים בדירות האגודה למען החייל; מגורים בבית החייל או מגורים אצל משפחה מאמצת בקיבוץ או בעיר. חיילים השוכרים דירה בשוק החופשי זכאים לסיוע בשכר דירה המועבר אליהם. לעומת זאת, חיילים בודדים המחליטים להתגורר בדירות של האגודה למען החייל, בבית החייל או אצל משפחה מאמצת אינם זכאים לסיוע זה, שכן צה"ל משלם ישירות לספק השירות.¹⁵ להלן פירוט של אפשרויות הדיור העומדות בפני חיילים בודדים:

4.1. סיוע בשכר דירה

את הסיוע בשכר דירה מעניקים שני גורמים: צה"ל ומשרד הבינוי והשיכון. חייל המעוניין לממש את זכותו לסיוע בשכר דירה מצה"ל נדרש להגיש בקשה (טופס 1-833) ולצרף לה חוזה שכירות חתום בידי שני הצדדים. כמו כן, על החייל להגיש טופס שבו בעל הדירה מאשר בחתימתו את היותו משכיר הנכס.¹⁶

¹⁴ ש.ם.

¹⁵ ראו להלן סיכומים בנספח למסמך זה.

¹⁶ נוהל הגשת בקשה לסיוע בשכר דירה בצבא מוסדר בסעיפים 12-17 [לפקודת מטכ"ל 35.0307](#).

את החוזה על החייל להגיש למדור תשלומי משפחה בענף הפרט שבמפקדת קצין שלישות ראשי.¹⁷ חייל המעוניין לממש את זכותו לסיוע גם ממשרד הבינוי והשיכון נדרש להגיש אחת לשנה בקשה לסיוע בדיור באמצעות אחת מחברות הסיוע בשכר דירה.¹⁸ על החייל לצרף לבקשתו, בין היתר, אישור בתוקף (מהצבא) המעיד על היותו חייל בודד.

על-פי הנתונים במועד כתיבת המסמך, הסיוע של צה"ל לחייל השוכר דירה עומד על 1,046 ש"ח בחודש (795 ש"ח לשכר דירה ועוד 251 ש"ח לאחזקת הדירה). יצוין כי סכום הסיוע בשכר דירה הניתן לחיילים על-ידי הצבא הוא אחיד ואינו תלוי במקום מגוריו של החייל. הסיוע של משרד הבינוי והשיכון לחיילים בודדים עומד על 402 ש"ח בחודש,¹⁹ ולחיילים בודדים שעלו לישראל לפני ה-31 בדצמבר 2008 המתגוררים באזורי עדיפות לאומית א' או ב' על 603 ש"ח בחודש.²⁰ כלומר סך הכול ניתן לחייל בודד השוכר דירה סכום של בין 1,448 ש"ח ל-1,649 ש"ח בחודש.

משרד הביטחון לא ענה על פנייתנו בדבר מספר החיילים הבודדים המקבלים מהצבא סיוע בשכר דירה. להלן מספר החיילים שקיבלו סיוע ממשרד הבינוי והשיכון בשנים 2002-2013:²¹

שנה	מספר חיילים
2002	113
2003	151
2004	231
2005	227
2006	160
2007	127
2008	111
2009	127
2010	247
2011	531
2012	797
2013	469
סך הכול	3,291

¹⁷ סעיפים 12-18 לפקודת מטכ"ל 35.0307.

¹⁸ למשרד שלוש חברות המסייעות בשכר דירה: "עמידר", "מתן חן" ו"מ.ג.ע.ר". למידע נוסף על הסיוע בשכר דירה ראו [אתר האינטרנט של משרד הבינוי והשיכון](#), תאריך כניסה: 8 באוקטובר 2013.

¹⁹ דנה ספיר, אגף אכלוס, משרד הבינוי והשיכון, מכתב, 22 באוגוסט 2013.

²⁰ להסבר על סוגיית יישובי עדיפות לאומית ורשימת היישובים ראו באתר האינטרנט של [משרד הבינוי והשיכון](#), תאריך כניסה: 27 בנובמבר 2013.

²¹ הנ"ל, דואר אלקטרוני, 3 בספטמבר 2013.

מן הטבלה עולה כי בשנים 2010-2002 מספר מקבלי הסיוע היה 111 עד 247 חיילים. בשנים 2010-2011 גדל מספר מקבלי הסיוע יותר מפי-שניים, מ-247 חיילים ל-531 חיילים. בשנת 2012 מספר הזכאים המשך ועלה (עלייה של כ-50%) ועמד על 797 חיילים – מספר הזכאים הגבוה ביותר משנת 2002. בשנת 2013 חלה ירידה במספר מקבלי הסיוע לעומת שנת 2012, ומספרם עמד על 469 חיילים.

להלן רשימת הערים המרכזיות שבהן התגוררו חיילים שקיבלו סיוע בשכר דירה מהמשרד בשנים 2013-2002: ירושלים (399), חיפה (326), תל-אביב-יפו (247), באר-שבע (189), נתניה (132), אשדוד (128), בת-ים (107) וראשון-לציון (88), שאר החיילים התגוררו ביישובים שונים ברחבי הארץ.²²

4.2. מגורים בדירות האגודה למען החייל או בבית החייל

האגודה למען החייל היא מוסד ללא כוונת רווח המתקיים בעיקר מתרומות הנאספות בישראל ובח"ל. האגודה מציעה לחיילים שתי אפשרויות מגורים: מגורים באחד מתשעת בתי החייל הפזורים ברחבי הארץ²³ או מגורים בדירות של האגודה למען החייל. לינה בדירות אלה אינה כרוכה בתשלום והאגודה מספקת לחייל שירותי כביסה ומזון; אם בבית החייל שהחייל מתגורר בו לא ניתנות ארוחות, הוא זכאי לדמי כלכלה מהאגודה.²⁴

על-פי אתר האינטרנט של האגודה, היא האחראית לתחזוקת הדירות ולציוד בהן, וצה"ל מעביר לאגודה תקציב עבור שירותי הדיור של החיילים.²⁵ כפי שצוין לעיל, אם חיילים בוחרים להתגורר בדירות אלה, הם אינם זכאים לתשלום שכר דירה מהצבא, אלא הצבא משלם עבור הדיור ישירות לאגודה.

על-פי הנתונים מאוגוסט 2013, האגודה שוכרת כ-90 דירות ברחבי הארץ עבור חיילים בודדים, ומתגוררים בהן כ-530 חיילים.²⁶ צה"ל משלם לאגודה למען החייל 1,085 ש"ח בחודש עבור כל חייל המתגורר בדירה של האגודה. על-פי נתוני אוקטובר 2013, בתשעת בתי החייל הפזורים בארץ מתגוררים כ-1,200 חיילים, וצה"ל משלם לאגודה 44 ש"ח בחודש עבור כל חייל המתגורר בבית החייל.²⁷

4.3. מגורים במשפחה מאמצת בקיבוץ או בעיר

אפשרות נוספת למגורים העומדת בפני חיילים בודדים היא מגורים אצל משפחה מאמצת בקיבוץ או בעיר. פרויקט זה מנוהל על-ידי סא"ל (במיל') צביקה לוי, ופעילותו ממומנת על-ידי משרד העלייה והקליטה. מר לוי הוא האחראי מטעם משרד זה וכן מטעם התק"ם (התנועה הקיבוצית המאוחדת) על מציאת משפחות מאמצות לחיילים בודדים.²⁸

כמו החיילים הנעזרים בשירותי האגודה למען החייל בדיור, גם חיילים המתגוררים אצל משפחות מאמצות אינם מקבלים סיוע בשכר דירה אלא הצבא משלם בגין הדיור ישירות לקיבוצים. צה"ל משלם

²² שם.

²³ בתי החייל נמצאים בקריית-שמונה, טבריה, חיפה, תל-אביב, ירושלים, רמת-גן (שניים), באר-שבע ואילת. למידע נוסף ראו אתר האינטרנט של [האגודה למען החייל](#), תאריך כניסה: 1 באוקטובר 2013.

²⁴ סעיף 5 א' לפקודת מטכ"ל 35.0808.

²⁵ אתר האינטרנט של האגודה למען החייל, תאריך כניסה: 1 באוקטובר 2013.

²⁶ איתן אלון, עוזר מנכ"ל, האגודה למען החייל, מכתב, 3 באוקטובר 2013.

²⁷ שם, שיחת טלפון, 31 באוקטובר 2013.

²⁸ יעקב דנון, ראש תחום צה"ל ותפקידים מיוחדים, משרד העלייה והקליטה, מכתב, 17 ביולי 2013.

לקיבוץ 930 ש"ח בחודש עבור כל חייל.²⁹ חיילים בודדים המתגוררים בקיבוצים מקבלים ממשרד העלייה והקליטה 200 ש"ח בחודש השתתפות בהוצאות כביסה וכלכלה.³⁰

אין בידינו מידע על מספר החיילים הבודדים המתגוררים אצל משפחה מאמצת בקיבוץ או בעיר. מצה"ל נמסר כי בשנת 2010 נערכה עבודת מטה במגוון נושאים הנוגעים לחיילים בודדים, ומעבודה זו עלה כי חלק קטן מאוד מן החיילים הבודדים הביעו רצון להיות מאומצים על-ידי משפחה בקיבוץ או בעיר, ורובם מעדיפים פתרונות דיור אחרים.³¹

יצוין כי בשנת 2005 פרסם מבקר המדינה ביקורת על הטיפול של צה"ל בחיילים הזקוקים לסיוע כלכלי, ובהם חיילים בודדים.³² אשר לתחום הדיור, המבקר מצא כמה ליקויים בטיפול בחיילים בודדים על-ידי אגף כוח-אדם בצה"ל (להלן: אכ"א), ונקבע שאכ"א לא עיגן בכתב את תנאי המגורים של חיילים הלנים בדירות של האגודה למען החייל, לא קיים פיקוח ובקרה סדירים על תנאי הדיור של חיילים בודדים בקיבוצים ועוד.³³

בתשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת בנושא זה נמסר ממשרד הביטחון כי הליקויים שעלו בדוח המבקר לשנת 2005 תוקנו, וכן עודכנה פקודת המטכ"ל בנושא, הוגדרו תנאי ההלנה המלאים במתקני האגודה למען החייל ובקיבוצים, קוצר משך ההמתנה לכניסה לדירה ושופר תהליך הבקרה על הנעשה בתחום הדיור. עוד נמסר כי בשנת 2010 נערכה עבודת מטה נרחבת בנושא חיילים בודדים ונבחנו צורכי החיילים לנוכח הפתרונות הקיימים. לנוכח ממצאי עבודה זו נערכו שינויים בתהליכי הטיפול בחייל הבודד בצה"ל. למשל, הצבא הקים את מדור בודדים, המפעיל מוקד הפועל 24 שעות ביממה. המוקד מרכז את הטיפול בפניות של מגוון רחב של גורמים, ובהם החיילים עצמם, המפקדים ואזרחים. בשנת 2010 טיפל המוקד ב-12,500 פניות.³⁴

4.4. סיוע נוסף

מעבר לסיוע בשכר דירה שמעניק הצבא לחיילים בודדים, הם זכאים לסיוע בכמה תחומים נוספים. חוק משק החשמל (תיקון מס' 10 והוראת שעה), התשע"ב–2012, קובע כי קבוצות אוכלוסייה שונות, ובהן חיילים בודדים, זכאיות להנחה במחירי החשמל.³⁵ התשלום הוא בשיעור מופחת של 50% מהתעריף הביתי עבור צריכה של 400 הקוט"ש הראשונים.

חוק הרשויות המקומיות (פטור חיילים, נפגעי מלחמה ושוטרים מארנונה), התשי"ג–1953, קובע כי כל מי שמשרת שירות סדיר בצבא יהיה זכאי לפטור מארנונה כל עוד הוא חייל ועד תום ארבעה חדשים מיום שחרורו.³⁶

חוק רשות השידור, התשכ"ה–1965, פוטר חיילים בודדים המקבלים סיוע בשכר דירה מתשלום אגרה לרשות השידור.³⁷

²⁹ הנ"ל, מכתב, 28 באוקטובר 2013.

³⁰ אתר האינטרנט של משרד העלייה והקליטה, תאריך כניסה: 1 באוקטובר 2013.

³¹ סא"ל חיה אדלר, ראש ענף תנאי שירות חובה ומילואים בצה"ל, מכתב, 8 באוגוסט 2013.

³² דוח מבקר המדינה 56' לשנת 2005, "הטיפול של צה"ל בחיילים הזקוקים לסיוע כלכלי", עמ' 165-186, תאריך כניסה: 11 בספטמבר 2013.

³³ שם, עמ' 166.

³⁴ חיה אדלר, סא"ל, ראש ענף תנאי שירות חובה ומילואים בצה"ל, מכתב, 8 באוגוסט 2013.

³⁵ סעיף 2 לחוק משק החשמל (תיקון מס' 10 והוראת שעה), התשע"ב–2012. התשלום הוא בשיעור מופחת של 50% מהתעריף הביתי עבור צריכה של 400 הקוט"ש הראשונים.

³⁶ סעיף (1)2 לחוק.

בכל הנוגע לחופשות, החיילים הבודדים זכאים לכמה הטבות ובהן חופשה בת 30 יום בכל שנה לביקור המשפחה בחו"ל; יציאה לחופשות סוף השבוע או החג בשעה שתאפשר להם להגיע למקום מגוריהם עד השעה 12:00; יום חופשה לצורך סידורים אחת לחודשיים ועוד.

5. הסיוע הניתן לעומת הוצאות דיור ומזון

כאמור, חייל בודד קרבי שהוא עולה מקבל מצה"ל ומהמשרד לקליטת העלייה עד 1,961 ש"ח (כולל תלושי מזון) וחייל בודד השוכר דירה בשוק הפרטי זכאי גם לסיוע של עד 1,649 ש"ח בחודש מצה"ל וממשרד הבינוי והשיכון. כלומר הסיוע הכולל יכול להגיע עד ל-3,610 ש"ח בחודש, ואם החייל הבודד הוא עולה מאתיופיה – עד ל-3,786 ש"ח בחודש. אין באפשרותנו להעריך אם סיוע זה אכן מספיק ואם הוא מאפשר לחיילים בודדים רמת החיים הולמת, אולם על רקע עליית מחירי הדיור והמזון בישראל בשנים האחרונות ביקש מרכז המחקר והמידע של הכנסת לבחון אם הסיוע הכלכלי הניתן לחיילים בודדים הותאם לעלייה במחירים אלה. למשל, בשנים 2005-2013 השינוי הריאלי במדד מחירי המזון (כולל ירקות ופירות)³⁸ עלה ב-13.5% והשינוי במחירי הדיור – ב-12.2%.³⁹

אשר לדיור, מנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה על ממוצע מחירי השכירות של דירות שגודלן בין 1.5 חדרים ל-5 חדרים באזורים שונים בארץ בשנים 2003-2012, עולים, בין היתר, הממצאים שלהלן:⁴⁰

- בכלל האזורים בישראל עלו מחירי השכירות הממוצעים של דירות (שגודלן בין 1.5 חדרים ל-5 חדרים) בשוק הפרטי בשנים 2003-2012 בשיעור של 36%, מ-2,395 ש"ח בשנת 2003 ל-3,268 ש"ח בשנת 2012;
- העלייה החדה ביותר התרחשה באזור השרון. באזור זה עלו מחירי השכירות ב-48%, מ-2,641 ש"ח בשנת 2003 ל-3,906 ש"ח בשנת 2012;
- העלייה המתונה ביותר התרחשה באזור חיפה והקריות. באזור זה עלו מחירי השכירות ב-15%, מ-1,826 ש"ח בשנת 2003 ל-2,096 ש"ח בשנת 2012;
- בגוש דן עלו מחירי השכירות ב-43%, מ-2,431 ש"ח בשנת 2003 ל-3,476 ש"ח בשנת 2012, ואילו באזור המרכז ובירושלים חלה עלייה של 47% במחירי השכירות, מ-2,229 ש"ח בשנת 2003 ל-3,280 ש"ח בשנת 2012.

יצוין כי הנתונים שבידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה המוצגים לעיל הם על מחירי שכירות של דירות ככלל, לפי אזור ולפי מספר החדרים בדירה. אולם יש לשער כי רוב החיילים אשר שוכרים דירה בשוק הפרטי אינם שוכרים את הדירה כולה אלא חדר אחד בלבד, ומתגוררים בדירה עם שותפים.

³⁷ סעיף 28ב(א)(1) לחוק.

³⁸ המדד כולל משקאות אלכוהוליים וארוחות מחוץ לבית.

³⁹ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, [ניתוח השפעת הריכוזיות בענף מוצרי המזון על עליית מחירי מוצרי המזון בישראל](#), כתבו איתמר מילרד ותמיר אגמון, 2 ביולי 2013.

⁴⁰ המחירים המוצגים הם ממוצע המחירים של דירות בגדלים שונים. למידע נוסף ראו [אתר האינטרנט של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה](#), תאריך כניסה: 8 בספטמבר 2013.

משרד הביטחון לא השיב על שאלתנו אם במהלך השנים שונה סכום הסיוע בשכר דירה עקב עליית המחירים בתחום זה. עם זאת, משרד הבינוי והשיכון השיב כי לא נעשתה כל התאמה של סכום הסיוע לשינויים במחירי הדירות בשנים האחרונות.⁴¹

נקודה חשובה לדיון, על רקע עליית המחירים האמורה וההבדלים במחירי הדירות בין האזורים בארץ, היא שהסיוע בשכר דירה הניתן על-ידי הצבא אינו דיפרנציאלי ומותאם לאזור המגורים. משרד הבינוי והשיכון מעניק סיוע גבוה יותר (תוספת של 201 ₪ בחודש) לחיילים בודדים המתגוררים באזורי עדיפות לאומית אולם רק לאלה שעלו לישראל לפני סוף שנת 2008. ייתכן ויש לשקול התאמה של הסיוע בשכר דירה הניתן לחייל בודד על-ידי הצבא ומשרד הבינוי והשיכון למקום השירות של החייל, כך שחיילים המשרתים באזורים בהם השכירות גבוהה יותר (כגון מרכז הארץ) ונאלצים להתגורר בקרבת הבסיס, יוכלו לשכור דירה באזור.

אשר למזון, מנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה עולה כי מחירי המזון (כולל ירקות ופירות) עלו ב-35% מינואר 2005 עד ינואר 2013.⁴² משרד הביטחון לא השיב על שאלתנו אם התמיכה הניתנת לחיילים עודכנה עקב עליית המחירים.

על פנייתנו למשרד העלייה והקליטה בנושא עדכון התמיכה הכספית לנוכח השינויים בעלויות המחיה בשנים האחרונות השיבו נציגי המשרד כי המשרד לא ערך שינויים בגובה התמיכה. עוד ביקשו נציגי המשרד לציין כי בימים אלה נבחן עומק השירות שראוי שהמשרד יעניק לחייל הבודד.⁴³ עם זאת, בחינה זו נוגעת בעיקר למבנה הארגוני של המחלקה המטפלת בחיילים בודדים ולא לתמיכה הכספית הניתנת להם.⁴⁴

בהקשר זה ציינה גב' שפרה שחר, מנכ"לית עמותת "בית חם", שהוקמה בשנת 2009 במטרה לתת מענה לבעיות של חיילים בודדים, כי התמיכה הכלכלית של הגורמים השונים בחיילים בודדים אינה מספיקה ובמקרים רבים הם צוברים חובות במהלך השירות הצבאי – לחברות הטלפונים הניידים,⁴⁵ לבעלי הדירות ועוד. עוד ציינה גב' שחר כי כתוצאה מכך מפקדים רבים של חיילים בודדים משקיעים זמן ניכר באיסוף תרומות עבור חייליהם, וכי בשל מצבם הכלכלי של החיילים שיעור גבוה מהם מגיע בסופו של דבר לכלא צבאי.⁴⁶

6. האגודה למען החייל

האגודה למען החייל היא מוסד ללא כוונת רווח הפועל לרווחת חיילי צה"ל. האגודה היא הארגון המרכזי בכל הנוגע לטיפול בחיילי צה"ל בתחומי הרווחה והחינוך. מחזור הכספים של האגודה עומד על כ-400 מיליון ש"ח בשנה, ומקורו בכספי עזבונות ובתרומות מאגודות ועמותות שונות בארץ ובעולם, ובהן ארגון

⁴¹ דנה ספיר, אגף אכלוס, משרד הבינוי והשיכון, מכתב, 22 באוגוסט 2013.

⁴² אתר האינטרנט של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [מאגר המחירים ומדדי המחירים של ישראל](#), תאריך כניסה: 9 באוקטובר 2013.

⁴³ יעקב דנון, ראש תחום צה"ל ותפקידים מיוחדים, משרד העלייה והקליטה, מכתב, 17 ביולי 2013.

⁴⁴ הנ"ל, שיחת טלפון, 6 באוקטובר 2013.

⁴⁵ כיום, אכ"א והאגודה למען החייל החלו לנהל מו"מ מול שלוש החברות הסלולריות במטרה לסייע לחיילים שנקלעו לחובות לחברות למחוק את החוב שלהם או לפרוס את תשלומיהם. האפשרות של מחיקת החוב או פריסת התשלומים מועברת אל החיילים באמצעות מש"קיות ת"ש ביחידות, וחיילים המעוניינים בכך נדרשים לפנות לחברה הסלולרית שממנה הם מקבלים שירותים כדי לבחון אפשרות זו. למידע נוסף ראו אתר האינטרנט של [מועדון "יותר"](#), שהיא חברה בת של האגודה למען החייל, תאריך כניסה: 9 באוקטובר 2013.

⁴⁶ שפרה שחר, מנכ"לית "בית חם", שיחת טלפון, 17 בספטמבר 2013.

ידידי צה"ל בארה"ב (FIDF), הקרן לידידות בראשות הרב אקשטיין, ידידי האגודה למען החייל בקנדה ובאנגליה, האגודה הציונית לתרבות קנדה (CZCA) ועוד.⁴⁷

האגודה תומכת בחיילים בודדים באמצעות מערך תנאי שירות ביחידות השונות או באמצעות המרכז לשירות הפרט בצה"ל, וחייל המוכר כחייל בודד על-ידי הצבא זכאי לקבל הטבות שונות מהאגודה. מפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת אל האגודה בנושא תמיכתה בחיילים בודדים עולה כי האגודה אינה מבחינה בין חיילים בודדים לשאר החיילים המקבלים ממנה סיוע, והיא תומכת בכל מי שמוגדר זכאי לתמיכה על-ידי הצבא.⁴⁸ לפיכך, הנתונים והתוכניות המוצגים להלן משקפים את כל החיילים הנתמכים על-ידי האגודה, בכמה פרמטרים. אם יש תמיכה ייחודית בחיילים בודדים, הדבר מצוין במפורש, לדוגמה "טיסות בודדים" – רכישת כרטיסי טיסה עבור חיילים בודדים.

להלן נתונים על מספר החיילים שנעזרו בקרן סיוע לרכישת מוצרי חשמל (מקרר, מכונת כביסה, אמצעי חימום וכדומה) וריהוט (מיטה, סלון, פינת אוכל וכדומה)⁴⁹ בשנים 2010-2012:⁵⁰

שנה	2010	2011	2012
מספר החיילים	7,555	5,528	3,968
סך ההוצאות	6,501,884 ש"ח	4,245,621 ש"ח	5,542,091 ש"ח

מן הטבלה עולה כי בין שנת 2010 לשנת 2012 חלה ירידה של כ-47% במספר החיילים שנעזרו בקרן הסיוע וירידה של כ-15% בהוצאות על סיוע זה. אשר לשנת 2013, לדברי האגודה היעד שהציבה לעצמה הוא לסייע לכ-3,000 חיילים בסכום של 4.8 מיליון ש"ח. לדברי האגודה למען החייל, הירידה במספר מקבלי הסיוע נעוצה בירידה הניכרת בתרומות שקיבלה האגודה, שכן בשנים 2012-2013 נשחקו התרומות לקרן הסיוע ב-1.8 מיליון ש"ח.⁵¹

להלן נתונים על מספר החיילים שקיבלו תווי קנייה לראש השנה ולפסח בשנים 2010-2013. יצוין כי בשנת 2010 תווי הקנייה לראש השנה ולפסח היו בסכום של 200 ש"ח (לכל אחד מהחגים) ומשנת 2011 סכום זה עלה ל-250 ש"ח:⁵²

שנה	2010	2011	2012	2013
מספר החיילים שקיבלו תווי	3,196	4,320	7,439	9,674

⁴⁷ אילן טל, מנכ"ל האגודה למען החייל, מכתב, 18 באוגוסט 2013, ואתר האינטרנט של [האגודה למען החייל](#), תאריך כניסה: 28 באוגוסט 2013.

⁴⁸ ולכן אפשר שחיילים הזקוקים לעזרה כלכלית אך גרים עם הוריהם יסתיעו בקרן הסיוע של האגודה לרכישת ציוד חשמלי או ריהוט.

⁴⁹ הקריטריונים לקבלת סוג הפריטים ומספרם נקבעים על-ידי צה"ל, ויש מקרים שבהם חיילים בודדים זקוקים ליותר מפריט אחד.

⁵⁰ אילן טל, מנכ"ל האגודה למען החייל, מכתב, 18 באוגוסט 2013.

⁵¹ איתן אלון, עוזר מנכ"ל, האגודה למען החייל, מכתב, 3 באוקטובר 2013.

⁵² אילן טל, מנכ"ל האגודה למען החייל, מכתב, 18 באוגוסט 2013.

קנייה לראש השנה				
מספר החיילים שקיבלו תווי קנייה לפסח	3,101	5,199	4,680	3,284
סך ההוצאות	1,259,400 ש"ח	2,379,750 ש"ח	3,029,750 ש"ח	3,239,500 ש"ח

מן הטבלה עולה כי בשנים 2010-2013 חלה עלייה הדרגתית במספר החיילים שקיבלו תווים לראש השנה, ובשנת 2013 מספר זה גדל פי-שלושה לעומת שנת 2010. מספר החיילים שקיבלו תווי קנייה לפסח קטן מאז שנת 2011. ההוצאות של האגודה על הטבה זו גדלו בתקופה זו פי שניים וחצי לערך.

להלן נתונים על מספר החיילים שקיבלו "מעות חנוכה" בשנים 2010-2013. לוחמים מקבלים 1,000 ש"ח ותומכי לחימה 400 ש"ח:⁵³

שנה	2010	2011	2012
מספר חיילים	7,506	7,430	7,559
סך ההוצאות	5,506,449 ש"ח	5,429,432 ש"ח	5,561,729 ש"ח

להלן מספר החיילים הבודדים שמומן להם כרטיס טיסה (הלוך-חזור) לביקור ההורים בחו"ל:⁵⁴

שנה	2010	2011	2012
מספר חיילים	910	960	1,050
סך ההוצאות	938,239 דולר	1,036,362 דולר	1,191,265 דולר

מן הטבלה עולה כי מספר החיילים הבודדים שקיבלו כרטיסי טיסה בשנים 2010-2012 עלה ב-15%, מ-910 חיילים ב-2010 ל-1,050 חיילים ב-2012, ואילו ההוצאות עלו ב-27% – מ-938,239 דולר ל-1,191,265 דולר. לדברי האגודה, בשנת 2013 בכוונתה לממן כרטיסי טיסה ל-1,100 חיילים בעלות של 1.3 מיליון דולר.

להלן מספר החיילים שהוזמנו להתארח בליל הסדר, אצל משפחות שונות בארץ, בשנים 2010-2013:⁵⁵

⁵³ ש.ם.

⁵⁴ ש.ם. כמו כן, יש לציין כי כל חייל בודד זכאי לקבל מהאגודה כרטיס אחד הלוך חזור לארץ מגוריו במהלך שירותו הצבאי. הקריטריונים לכך נקבעים על-ידי מחלקת פרט בצה"ל.

⁵⁵ אילן טל, מנכ"ל האגודה למען החייל, מכתב, 18 באוגוסט 2013.

שנה	2010	2011	2012	2013
מספר חיילים	360	347	318	399
סך ההוצאות	ש"ח 395,020	ש"ח 361,444	ש"ח 309,193	ש"ח 393,039

נוסף על תמיכות אלה, מועדון "יותר" של האגודה החל בשנת 2012 במתן שוברים בסך 350 ש"ח למועמדים לגיוס לצה"ל מעוטי יכולת, ובכללם חיילים בודדים, המאותרים על-ידי לשכת הגיוס. בשנת 2012 חולקו 520 שוברים, ובשנת 2013 (עד 15 באוגוסט) חולקו 493 שוברים. האגודה גם מסייעת בתחומים אחרים, מעבר לתמיכה כספית, כגון סיוע במציאת תעסוקה לחיילים המורשים לעבוד, טיפול בחובות לחברות הטלפונים הניידים ועזרה במציאת דיור. למשל, האגודה מפעילה באמצעות מערך מתנדבים מרכז השמה שמסייע לחיילים למצוא עבודה המותאמת לסוג השירות שלהם.

7. גופים ועמותות המסייעים לחיילים בודדים

כאמור, נוסף על פעילותם של צה"ל ומשרדי הממשלה השונים יש כמה גופים ועמותות המסייעים לחיילים בודדים במהלך שירותם הצבאי. לגורמים אלה תפקיד מרכזי בטיפול בהיבטים שונים שהרשויות מתקשות לעתים להתמודד עמם, בעיקר בכל הנוגע למתן תמיכה רגשית לחיילים בודדים. להלן פירוט הגורמים השונים הפועלים בתחום:

7.1 העמותה לקידום החינוך – נעל"ה

מינהלת נעל"ה (נוער עולה לפני הורים) הוקמה בשנת 1992 על-ידי משרד החינוך, במטרה לאפשר לבני-נוער עולים המעוניינים בכך ללמוד בישראל בכיתות יי-י"ב לקראת תעודת בגרות ישראלית. תוכנית נעל"ה ממומנת ומפוקחת במלואה על-ידי משרד החינוך וכל תלמיד המתקבל אליה זכאי למימון הגעתו לישראל, למימון מלא של הלימודים, למימון הוצאות מחיה ועוד. עד שנת 2013 הגיעו במסגרת התוכנית יותר מ-16,000 תלמידים לישראל.⁵⁶

בכל שנה מתגייסים בממוצע כ-200 בוגרי נעל"ה המוכרים כחיילים בודדים.⁵⁷ בעשור האחרון ליווה אגף הבוגרים במינהלת כ-2,000 חיילים בודדים בוגרי התוכנית, ובהם כ-200 תושבים חוזרים. במסגרת זו מקיים האגף ביקורי בית במהלך השירות, מזמין חיילים לאירועי נעל"ה כדי לתת להם תחושת שייכות, מציג את ארגון נעל"ה בהכשרות של מש"קי חינוך, יוזם מפגשים עם הפיקוד בצבא בכדי לעזור למפקדים להבין טוב יותר את בוגרי התוכנית, וכן מעניק חבילות שי וסיוע כספי. יצוין כי ככלל נעל"ה אינה מסייעת כלכלית לחיילים בודדים, ורק במקרים ייחודיים שבהם יש צורך לסייע לחייל להיחלץ ממצוקה כלכלית זמנית היא מעניקה סיוע חד-פעמי מצומצם (סכום של 1,000-2,000 ש"ח).

7.2 הסוכנות היהודית

⁵⁶ אתר האינטרנט של תוכנית נעל"ה, תאריך כניסה: 15 בספטמבר 2013.
⁵⁷ יצוין כי מספר בוגרי נעל"ה שמתגייסים גדול הרבה יותר, ועם זאת, מכיוון שבמהלך השנים שבהן הם נמצאים בישראל ההורים של חלק ממשנתפי התוכנית עולים גם כן לישראל, הם כבר אינם מוכרים כחיילים בודדים כאשר הם מתגייסים.

נוסף על משרד העלייה והקליטה, הסוכנות היהודית היא אחד מהגורמים החשובים ביותר בתהליך העלייה והקליטה של עולים חדשים בישראל. הסוכנות היהודית מטפלת בחיילים בודדים עולים באמצעות אגף הרווחה של מחלקת עלייה וקליטה בסוכנות, ומחלקה זו משתפת פעולה עם המחלקות והגופים השונים המופקדים על הנושא בצה"ל. שיתוף הפעולה מתבצע בשתי רמות: הרמה הארגונית, שבה נערכים עיצוב המדיניות, בניית שירות הסיוע, הכשרת הסגל העוסק בטיפול בחיילים בודדים בארץ ובחו"ל; והרמה הפרטנית, שעיקרה סיוע במצבי מצוקה שונים המצריכים התערבות של גורם מקצועי. כמו כן, כפועל יוצא מפעילותה בחו"ל, הסוכנות היא גורם מקשר בין החייל להוריו התומך בהורי החיילים.⁵⁸

בין הפעילויות שנוקטת הסוכנות יש לציין, בין השאר, ימי עיון ביחידות בצה"ל בנושא עלייה וקליטה בדגש על עולים בודדים; סיוע במצבי חירום חריגים כגון אשפוז, לרבות סיוע כלכלי וליווי, בתיאום עם גורמים בצה"ל וגורמים נוספים; סיוע בטיפול בנפקדים ועריקים; עבודה עם ראש מדור בודדים במרכז לשירות הפרט בצה"ל ועם נציגי ציבור העובדים עם חיילים בודדים; סיוע להורים באיתור חיילים בודדים שהקשר עמם נותק.

7.3 עמותות נוספות

כאמור, כיום פועלות כמה עמותות המסייעות לחיילים בודדים בהיבטים שונים של השירות הצבאי. להלן יוצג פירוט קצר על הפעילות של חלקן.

בשנת 2009, הוקם [המרכז לזכרו של מייקל לוי לסייע לחיילים בודדים](#),⁵⁹ הפועל בחסותה של מועצת ארגוני עולים. במרכז יש כ-240 מתנדבים, כולם חיילים בודדים לשעבר, והם מטפלים בכ-5,000 פניות בשנה בממוצע (חלק ניכר מהן פניות חוזרות של חיילים). למרכז ארבעה סניפים – בירושלים, בתל-אביב, בחיפה ובבאר-שבע – המציעים לחיילים בודדים סיוע ברכישת ריהוט, ימי כיף וארוחות שבת וחג.

עמותת [אח גדול](#)⁶⁰ הוקמה בשנת 2010 וכל מתנדביה היו במהלך שירותם הצבאי חיילים בודדים. פעילותה של העמותה, הממומנת מתרומות בלבד, מיועדת לסיוע לעולים חדשים או תושבים חוזרים הנמצאים בגפם בישראל. כיום יש בעמותה כ-150 מתנדבים, והם תומכים בכ-300 חיילים. העמותה פועלת גם במועדוני חיילים בבתי החייל של האגודה למען החייל. במסגרת זו מציעה העמותה הרצאות, סדנאות והפעלות חברתיות לכ-600 חיילים.

בשנת 2009, במהלך מבצע "עופרת יצוקה", החל לפעול מיזם [בית חם](#),⁶¹ שמטרתו לתת מענה על בעיות של חיילים בודדים. בשנת 2010 הפך המיזם לעמותה המופעלת על-ידי קבוצת אימהות לחיילים. בשנת 2013 מצאה העמותה כ-300 משפחות מאמצות עבור החיילים הבודדים. העמותה גם "משדכת" לחייל המתגורר באחד מפתרונות הדיור שמציע הצבא משפחה מלווה, המארחת אותו לארוחות שבת וחג.

עמותת [נפש בנפש](#), המסייעת לעולים חדשים ממדינות צפון אמריקה מסייעת, בין היתר, לחיילים בודדים. העמותה מקיימת אירועי חברה והעשרה, מסייעת במציאת משפחה מאמצת לחייל המעוניין בכך ועורכת ארוחות שבת וחג.

⁵⁸ אביבה זלצר זובידה, מנהלת האגף האסטרטגי, הסוכנות היהודית, מכתב, 17 ביולי 2013.

⁵⁹ צבי אוד, מנהל המרכז לזכרו של מייקל לוי, שיחת טלפון, 11 ביולי 2013.

⁶⁰ דניאל אהרון, מנכ"ל, עמותת "אחד גדול", שיחת טלפון, 8 ביולי 2013.

⁶¹ אתר האינטרנט של עמותת "בית חם", תאריך כניסה: 9 ביולי 2013.

העמותות השונות מסייעות לעולים חדשים לפני גיוסם לצה"ל וכן במהלך השירות ולאחריו. למשל, הן נותנות לחיילים הסברים על המערכת הצבאית, על השירות הצבאי ועל ההבדלים בין השירות בצה"ל לשירות בצבא בארץ המוצא של העולה. ביום הגיוס מתנדבים של חלק מהעמותות מלווים את המתגייס ללשכת הגיוס ובמהלך השירות הם מזמינים אותו לאירועים שונים. עיקר עבודתן של העמותות במהלך השירות הצבאי הוא בעת שהייתו של החייל בחופשה.

לקראת השחרור ומיד לאחריו מסייעות העמותות לחיילים המעוניינים בכך להתקבל למכינות עולים לקראת לימודי ההשכלה הגבוהה, ובמהלך הלימודים האקדמיים הן מסייעות באמצעות שיעורי עזר לסטודנטים.

טבלה זו אינה כוללת את כל הסיוע שמקבלים חיילים בודדים

הערות	הגוף שמעניק את ההטבה	ערך בשקלים	תחום ההטבה	
-	צה"ל	705 ש"ח בחודש	דמי קיום בסכום כפול (מרכיב יסוד + מענק בודד)	דמי קיום
-		350 ש"ח + 158-30 ש"ח בחודש	תוספת לחימה	
-		276-138 ש"ח בחודש	מענק לחייל בודד ביחידה לוחמת	
-		120 ש"ח בחודש	מענק לרכישת מזון	
-	המשרד לקליטת העלייה	352 ש"ח בחודש	מענק לחיילים בודדים	
סך הכול 1,448 ש"ח – 1,649 ש"ח	צה"ל	1,046 ש"ח בחודש	השתתפות בשכר דירה	דיוור
	משרד הבינוי והשיכון	402 ש"ח בחודש (603 ש"ח לחיילים שעלו לישראל לפני סוף שנת 2008 ומתגוררים באזורי עדיפות לאומית א' או ב')	השתתפות בשכר דירה	
-	1,085 ש"ח בחודש לאגודה	תשלום של צה"ל ישירות לספק השירות	מגורים בדירה של האגודה למען החייל	
-	44 ש"ח בחודש לאגודה		מגורים בבית החייל	
חייל המתגורר בקיבוץ זכאי	930 ש"ח בחודש לקיבוץ		אימוץ בקיבוץ	

לקבל 200 ש"ח בחודש לכביסה וכלכלה מהצבא				
	האגודה למען החייל	500 ש"ח	תווי קנייה לראש השנה ולפסח	הטבות כספיות נלוות
סכום דיפרנציאלי, לפי אופי השירות	האגודה למען החייל	1,000-400 ש"ח (פעם בשנה)	תווי קנייה לחנוכה	
פעם בשנה	האגודה למען החייל	כרטיס טיסה אחד בשנה	מימון טיסה לביקור ההורים בחוו"ל	הטבות נוספות
מענקים, הלוואות, ציוד	נעל"ה	אין מידע	סיוע כלכלי חד-פעמי לפי הצורך	
סעיף 2 לחוק משק החשמל (תיקון מס' 10 והוראת שעה), התשע"ב-2012	חברת החשמל	-	הנחה בחשבון חשמל	הנחות ופטורים מתשלום
סעיף 28ב(א)(1) לחוק רשות השידור, התשכ"ה-1965	רשות השידור	-	פטור מאגרת טלוויזיה	
סעיף 12(1) לחוק הרשויות המקומיות (פטור חיילים, נפגעי מלחמה ושוטרים מארנונה), תשי"ג-1953	הרשויות המקומיות	-	פטור מתשלום ארנונה	

הכנסת

